

نحوه تشخیص اراضی ملی و روش اعتراض به آن

(تاریخ دریافت ۱۴۰۱/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۶/۰۶)

کریم مرادوند^۱

وکیل پایه یک دادگستری، دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، مدرس دانشگاه

حسین حبیبی تبار

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه و مدرس دانشگاه

چکیده

اراضی منابع طبیعی مانند جنگل‌ها و مراتع که از پوشش‌های گیاهی خودرو بوده و در قانون اساسی و فقه به آن‌ها انفال یعنی ثروت‌های عمومی گفته می‌شود، به موجب قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور مصوب ۱۳۷۱/۷/۵ و قانون ملی شدن جنگل‌ها مصوب ۱۳۴۱/۱۰/۲۷ که عطف قانونگذاری در حوزه اراضی ملی است، ملی اعلام شده و متعلق به دولت است. اراضی ملی اراضی اند که بشر در آنها دخالتی نداشته و به عبارتی خودرو می‌باشند مانند جنگل و مرتع و کوه و... در اراضی موات نیز بشر دخالت نداشته بنابراین ممکن است در اراضی ملی، موات هم موجود باشد. اما در هر حال این دو با یکدیگر متفاوت اند. بنابراین به موجب قوانین مزبور، پوشش‌های گیاهی خودرو مثل مراتع و جنگل‌ها این‌ها منابع طبیعی و ملی اعلام می‌شود و وقتی که گفته می‌شود اراضی ملی، منظور همین اراضی مزبور است. مسأله تحقیق این است که تشخیص اراضی ملی با توجه به قوانین پراکنده ای که وجود دارد و همچنین روش اعتراض به تشخیص با توجه به سیر تقنینی که وجود دارد به چه صورت است؟ آیا برگ تشخیصی که توسط مراجع صالح صادر می‌شود، جنبه اعلامی داشته و یا اینکه تاسیسی بوده و وضعیت حقوقی جدیدی را ایجاد می‌کند؟ اداره اراضی ملی بر عهده معاونت منابع طبیعی و آبخیزداری وزارت جهاد کشاورزی است و مرجع تشخیص اراضی ملی در حال حاضر جهاد کشاورزی است. از روش‌های مختلفی از جمله استفاده از کارشناس منابع طبیعی و نقشه‌های جغرافیایی جهت تشخیص اراضی ملی استفاده می‌شود که به موجب برگ تشخیصی که توسط جنگل دار

تنظیم می شود و یا به موجب ماده ۵۶ قانون حمایت و بهره برداری اعلام می شود که این اراضی ملی است. اعتراض به اراضی ملی، سیر تقنینی متفاوتی داشته است که در مقاله حاضر اشاره خواهد شد. در حال حاضر روش اعتراض به این صورت است که به موجب قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۴/۲۳ می بایست معترض به شعب ویژه که در مراکز استان ها می باشد مراجعه و اعتراض خود به برگ تشخیص را اعلام نماید. آرای شعب ویژه مرکز استان نیز قابل اعتراض در دادگاه تجدیدنظر استان می باشد. در خصوص اعلامی و یا تاسیسی بودن برگ تشخیص، دو عقیده وجود دارد و نظر غالب بر اعلامی بودن برگ تشخیص است اما با توجه به اینکه اعلامی بودن خلاف انصاف به شرح آتی الذکر است لذا به نظر تاسیسی بودن عادلانه تر است. موضوع مقاله و ابعاد آن به شرح آتی الذکر بسیار حائز اهمیت بوده چرا که پراکندگی موضوع مرجع صالح در اعتراض به اراضی ملی با توجه به سیر تقنینی و عدم توجه به تأسیسی یا اعلامی بودن برگ تشخیص و نتیجتاً اختلاف نظر بین حقوقدانان و محاکم ضرورت انجام مقاله حاضر را ایجاب می نمود. در این مقاله روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است تا موضوع به صورت عینی و واقعی و منظم تبیین و سپس موضوع تحلیل شود. روش جمع آوری داده ها نیز تلفیقی از روش کتابخانه ای و میدانی بوده تا موضوع علمی و کاربردی تبیین شود.

واژگان کلیدی: اراضی ملی، تشخیص، مستثنیات، کمیسیون ماده ۵۶، شعب ویژه

بخش اول: مفهوم اراضی ملی

مالکیت را قانون مشخص می کند. قانون می گوید، مالک کسی است که نام او مطابق قانون در دفتر املاک به ثبت رسیده است.^۱ سلب مالکیت را نیز قانون مشخص می نماید. قانون مقرر داشته است، کسی که سند مالکیت برای اراضی ملی مانند جنگل و مراتع دارد سند وی باطل است و این دسته از اراضی در اختیار دولت خواهد بود ولو اینکه قبل از این تاریخ (تاریخ تصویب) افراد آن را متصرف شده و سند مالکیت گرفته باشند.^۲ اراضی جنگلی،

۱- ماده ۲۲ قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰/۱۲/۲۶

۲- قانون ملی شدن جنگل ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۰/۱۰/۲۷